

การศึกษาวิเคราะห์ประเพณีการถวาย
ข้าวมธุปายาส : กรณีศึกษาอำเภอท่าตูม
จังหวัดสุรินทร์

AN ANALYTICAL MADHUPAYASA RICE
MIXED : A CASE STUDY MADHUPAYASA
RICE MIXED OF THA TUM DISTRICT SURIN
PROVINCE

พระครูปฐม

ปริยัติการ (สนม รวิวัฒน์)

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาเรื่องข้าวที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา ๒) ศึกษาเรื่องข้าวที่ปรากฏในสังคมไทย ๓) ศึกษาประเพณีการถวายข้าวมธุปายาสของประชาชนในอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า

พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงพืชที่เป็นมูลเหตุแห่งโภชนะว่ามี ๒ ชนิดคือ บุพพินชาติและอปรัณชาติ พืชที่เป็นประเภทข้าวมีเจ็ดชนิดด้วยกันคือข้าวสาลีข้าวเปลือกข้าวเหนียว ข้าวละมานข้าวฟ่างลูกเดือยและหญ้า

พัฒนาการของข้าวในพระพุทธศาสนามีกล่าวถึงในพระสูตรชื่อว่าอัครัญญสูตรที่แสดงให้เห็นพัฒนาการของข้าวไว้อย่างชัดเจน ข้าวนี้มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าและพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมากเช่นข้าวมือแรกที่พระโพธิสัตว์เสวยแล้วได้ตรัสรู้และข้าวที่พระพุทธเจ้าเสวยแล้วปรินิพพาน นอกจากนี้ข้าวยังเกี่ยวข้องกับการบัญญัติสิกขาบทในพระพุทธศาสนาเช่นการบัญญัติเกี่ยวกับการอยู่จำพรรษาของพระสงฆ์

ประชาชนในประเทศไทยบริโภคข้าวเป็นอาหารหลัก ข้าวจึงเกี่ยวข้องกับสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากการศึกษาพบว่าประเทศไทยทำนาปลูกข้าวมาแล้วไม่ต่ำกว่าห้าพันปี คนไทยสมัยโบราณปลูกข้าวสำหรับการบริโภคเท่านั้น ส่วนที่เหลือจากการบริโภคจะเก็บไว้ในยุ้งฉางหรือนำไปแลกเปลี่ยนเป็นปัจจัยอย่างอื่นที่สำคัญสำหรับการดำเนินชีวิต ประเพณีพิธีกรรมความเชื่อที่เกี่ยวกับข้าวของสังคมไทยมีเป็นจำนวนมาก มีทั้งพิธีราชภัฏและพิธีหลวงจุดประสงค์ของการทำพิธีเพื่อให้ฝนตกถูกต้องตามฤดูกาล เพื่อให้ได้ผลผลิตที่อุดมสมบูรณ์

ข้าวมธุปายาสเป็นข้าวที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าและพระพุทธศาสนามาตั้งแต่สมัยพุทธกาล พระโพธิสัตว์ได้เสวยข้าวมธุปายาสที่นางสุชาดาถวายก่อนวันตรัสรู้หลังจากเสวยแล้วจึงได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ชาวพุทธจึงเชื่อว่าข้าวมธุปายาสเป็น

ข้าวทิพย์ที่ใครได้บริโภคแล้วจะทำให้มีโรค
สุขภาพร่างกายแข็งแรง จึงนิยมกวนข้าว
มธุปายาสถวายแก่พระสงฆ์เพื่อเป็นการทำบุญ
แต่วันเวลาที่กวนข้าวมธุปายาสในแต่ละภูมิภาค
ของสังคมไทยไม่เหมือนกัน บางแห่งนิยมกวน
ก่อนขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๖ เพราะถือว่าเกี่ยวข้องกับ
กับพระพุทธเจ้าโดยตรง บางแห่งนิยมกวนข้าว
ทิพย์ก่อนวันออกพรรษา

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ศึกษามา
อำเภอท่าตูมมีวัดที่ยังยึดถือประเพณีกวนข้าว
ทิพย์ประมาณสามวัดที่จัดกวนข้าวทิพย์เป็น
ประจำปี ความเชื่อในประเพณีกวนข้าวทิพย์
ของอำเภอท่าตูมถือว่าข้าวมธุปายาสเป็นข้าว
ทิพย์ ทำเพื่อบูชาพระพุทธเจ้าเป็นการทำบุญ
ตามความเชื่อที่ว่าใครได้ทานข้าวทิพย์แล้วจะทำ
ให้มีโรคมีร่างกายแข็งแรง อำเภอท่าตูมนิยมกวน
ข้าวทิพย์ก่อนวันออกพรรษา เพราะถือว่าช่วงนี้
เป็นช่วงที่มีความอุดมสมบูรณ์

คำสำคัญ: ข้าวมธุปายาส, ข้าวทิพย์

Abstract

The purpose of this study is
1) Study on rice appeared in Buddhism 2)
to study for rice appeared in Thai
society 3) to study the madhupayasa
rice mix of people in Tha Tum District,
Surin province.

The study found that

Buddhism has mentioned
that the plant causes of nutrients that
have two types of bubpannachat and
aparannachat. As a type of rice plant,
there are seven types are wheat, paddy
rice, millet, millet rice, tares and grass
with development of rice in Buddhism is
mentioned in the sutras called Akbar
important formula shows the
development of the rice. Rice is
important, and related to the Buddha
and Buddhism is very much like the rice
that Bodhisattva eat enlightenment and
rice to eat, Buddha's nirvana The rice is
also associated with the enactment
White Stork in Buddhism such as
enactment about staying
dysmenorrhoea of monks.

The people in the
consumption of rice as staple food. The
rice is related to the society from the
past to the present. The study found
that Thailand namely already less than
five thousand years. The ancient Thai
rice for consumption only. The rest of
the consumption will be kept in a barn
or the exchange is the other factors
critical for life. Tradition and ritual

beliefs about Rice Thai society has a lot. Both the populace and the purpose of the royal to rain is seasonal. To get the yield of abundance.

Madhupayasa rice is associated with Buddha and Buddhism since the The Bodhisattva has eaten Madhupas suchada offer before the enlightenment after eating, then hath spoken know is a Buddha, Buddha. Buddhists believe that Madhupayasa is conserve who consume it brings luck, healthy body healthy. So popular Guan Madhupayasa offered to monks for merit).But when Guan Madhupayasain each region of the society is different. Some popular Guan Madhupayasa in the fullmoon day on 6th month because it involves the Buddha directly. Some popular before Guan Madhupayasa conserve of Buddhist Lent.

From the information that we study to tha tum District temple also upheld the traditional stirring conserve about three measure the stirring conserve every year. Belief in Guan Madhupayasa conserve tradition of tha tum district is considered Madhupayasa

conserve. To worship the Buddha's merit by the belief that anyone eat nectar and makes good luckstrong body. Tha tum District popular before Guan Madhupayasa conserve of Buddhist Lent. This is because it is considered with fertility.

Keywords : Madhupayasa rice

๑.บทนำ

ประเพณีกวนข้าวทิพย์ เป็นพระราชพิธีกระทำในเดือน ๑๐ ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย และกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี และได้รับการฟื้นฟูครั้งใหญ่ ในสมัยรัชกาลที่ ๑ และมาละเว้น เลิกไป ในสมัยรัชกาล ที่ ๒ และรัชกาลที่ ๓ แล้วมาได้รับการฟื้นฟู อีกครั้งหนึ่งในสมัยรัชกาล ที่ ๔ เป็นต้นมา^๒ ในปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่จะจัดในเดือน ๑๒ บางแห่งจะจัดในเดือน ๑ ซึ่งเป็นช่วงที่ข้าวกล้าในท้องนามีรวงข้าว และเครื่องกวนข้าวทิพย์ประกอบด้วย ถั่ว นม น้ำตาล น้ำผึ้ง

^๒ สมเด็จพระพุทธาจารย์ พุทธสมมหาเถระ, ตำราคุณลักษณะแก้ว กวนข้าวทิพย์-พิธีพิธีกรรมศาสตร์, พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส, ๒๕๐๐.

น้ำอ้อย งาม เนย น้ำกะทิ และนมที่คั้นจากรวงข้าวประเพณีกวนข้าวทิพย์เป็นพิธีกรรมของศาสนาพราหมณ์ ที่สวดแทรกในพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เพื่อถวายแด่พระภิกษุสงฆ์ บุษยาพระรัตนตรัย และอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตาย ข้าวทิพย์เป็นอาหารที่รวมโอหารสต่าง ๆ ไว้พร้อม บริโภคแล้วจะได้รับประโยชน์ มีคุณค่าทางอาหารครบถ้วน ตามหลักโภชนาการสมกับเป็นข้าวทิพย์ รวมเอนกรส ยากที่จะทำขึ้นบริโภคได้ เมื่อผู้ใดได้บริโภคแล้วจะทำให้มีกำลังแข็งแรง มีคุณค่าอาหาร คงอยู่ในตัวได้นาน พิจารณาแล้ว จะเป็นทางสนับสนุนข้าวทิพย์ของนางสุชาดา ที่นำไปถวายพระพุทธเจ้า ในวันตรัสรู้ ชาวพุทธเชื่อกันว่า หากได้กวนข้าวมธุปายาสถวายพรสงฆ์แล้ว จะได้บุญมากมหาศาล แต่ในการกวนข้าวทิพย์นั้น คนที่กวนข้าวทิพย์ ต้องเป็นหญิงสาวพรหมจรรย์เท่านั้น การทำบุญอัน บริสุทธ์และยิ่งใหญ่ สมควรที่หญิงที่มากวนนั้น ควรจะหมัดจดและบริสุทธ์ทั้งทางกายและใจประเพณีการถวายข้าวมธุปายาสแก่พระสงฆ์นั้นสืบเนื่องมาจากเมื่อเจ้าชายสิทธัตถะราชากุมารได้เสด็จออกทรงผนวช ได้เสวยข้าวทิพย์ของนางสุชาดาบุตรีมหาเศรษฐีแห่งบ้านเสนานิคม ซึ่งก่อนแต่งงานนางได้ไปพบกับเทวดาที่ตนไถ่ไว้ว่า ขอให้ได้แต่งงานกับชายที่

มีสกุลและมีฐานะเสมอกัน และได้บุตรคนแรกเป็นชาย ต่อมานางก็สมปรารถนาจึงได้จัดแจงรีดน้ำนมจากแม่โค นางจึงได้ปรุงข้าวมธุปายาสจากน้ำนมโคนั้น เมื่อไปแก้บนเทวดานางได้พบกับพระมหาบุรุษและคิดว่าเป็นเทวดา

จึงได้ถวายข้าวมธุปายาสแก่พระมหาบุรุษเพื่อเป็นการแก้บน เมื่อพระองค์ได้รับข้าวมธุปายาสแล้ว ได้ทำข้าวมธุปายาสหรือข้าวทิพย์นั้นเป็นก้อนได้ ๔๙ ก้อน เสวยเสร็จแล้วทรงลอยถาดทองในแม่น้ำ ทรงอธิษฐานและได้ทรงรับหย้าคา ๘ คำ จากโสณทัตถพราหมณ์ แล้วเสด็จขึ้นโพธิมณฑลประทับที่ใต้ต้นโพธิพฤกษ์ ได้บรรลุ พระสัพพัญญุตญาณเป็นพระพุทธเจ้าในวันเพ็ญวิสาขปุณณมี ในประเทศไทย ประเพณีการถวายข้าวมธุปายาสนิยมจัดทำกันในช่วงออกพรรษา ในจังหวัดสุรินทร์ประเพณีการถวายข้าวมธุปายาสยังมีการกระทำอยู่ทั้งในวัดที่อยู่ในอำเภอเมืองและอำเภอต่างๆในจังหวัดสุรินทร์

๒. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาเรื่องข้าวที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา

๒.๒ เพื่อศึกษาเรื่องข้าวที่ปรากฏในสังคมไทย

๒.๓ เพื่อศึกษาประเพณีการกวนข้าวมธุปายาส(ข้าวทิพย์)ของชาวพุทธในอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

๓.๑ ขั้นสำรวจเอกสารเป็นขั้นการสำรวจเอกสารต่างๆ คือคัมภีร์พระไตรปิฎกทั้งฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทย คัมภีร์อรรถกถา ฎีกา รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ตำราวารสารและเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อวางกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย

คัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และตำราอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

๓.๒ ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการบันทึกข้อมูล ดังนี้ คือ ย่อความให้ได้ใจความตรงตามความหมายของข้อความเดิม บันทึกโดยถอดข้อความเป็นข้อความของผู้วิจัยเอง คัดลอกข้อความที่เป็นข้อความที่ผู้วิจัยต้องการอ้างอิงเพื่อสนับสนุนความคิดของผู้วิจัย ข้อความที่เป็นพุทธพจน์ที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก

๓.๓ ขั้นตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วก่อนการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล เมื่อได้ตรวจสอบ

เรียบร้อยแล้วจึงนำมาจัดเรียงลำดับก่อนและหลังเรียงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อนำไปสู่ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

๓.๔ ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์

๓.๕ ขั้นสรุปผล เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นมาสรุปเพื่อนำไปสู่ขั้นตอนการเขียนรายงานการวิจัยต่อไป

๓.๖ ขั้นเขียนรายงานการวิจัย ผู้วิจัยได้เขียนรายงานการวิจัยตามกรอบที่กำหนดไว้ในคู่มือการทำวิทยานิพนธ์และสารนิพนธ์ของบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔. ผลการวิจัย

ข้าวที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการศึกษาพบว่า พืชที่ใช้เป็นมูลแห่งโภชนะเป็น ๒ ชนิดเรียกว่าบุพพณชาติและอปรัณชาติบุพพณชาติได้แก่ธัญชาติ^๓คือพืชที่กำเนิดเป็นข้าวทุกชนิดโดยอรรถกถาว่าเป็นของจะพึงบริโภคก่อนแสดงไว้ในบาลี ๗ ชนิดคือสาลิข้าวสาลิวิหิข้าวเปลือกยวข้าวเหนียว โคธุมข้าวละมานกงคุข้าวฟ่างวรโกฏุกเตื่อยกุฑฐโกธญา กับแก้วนอปรัณชาติได้แก่ถั่วเขียวถั่วราชมาสงาพืชผักที่บริโภคหลังอาหาร พัฒนาการของข้าวมี

^๓วิ. มหา. (ไทย) ๑/๑๐๔/๘๗.

ปรากฏในอรรถกถาสูตร^๑ว่า “วิวัฒนาการเริ่มตั้งแต่การเกิดรสดิน (หรือเรียกว่าจวนดิน) สมบูรณ์ด้วยสีกลิณคล้ายๆ เนยใสเมื่อกินแล้วทำให้ผิวหยาบต่อมาเกิดกระปิตินมีลักษณะคล้ายเห็ดกระปิตินหายไปเกิดเป็นเครีดินและสุดท้ายก็เกิดข้าวสาลีจะเห็นได้ว่าข้าวสาลีนั่นเกิดบนผิวของโลกถือว่าข้าวสาลีนั่นเป็นพืชชนิดแรกสุดที่อุบัติขึ้นมาในโลกข้าวมีความเกี่ยวข้องกับการบรรลุนิพพานของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเรียกว่าข้าวมธุปายาส^๒ และการปรินิพพานของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเรียกว่าสุกกรมัททวะ นอกจากนี้ข้าวยังเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเช่นในเรื่องของการบัญญัติสิกขาบทว่าด้วยการบัญญัติการจำพรรษาแก่ภิกษุทั้งหลาย ข้าวที่เกี่ยวข้องกับการบัญญัติพระวินัยการขบฉันของพระภิกษุในพระพุทธศาสนายังมีพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าวปรากฏอยู่เช่นพิธีงานวันปลงศพ แรกนาขวัญ พระเจ้าสุทโธทนะ ก็ได้ทรงปฏิบัติพิธีแรกนาขวัญตามที่ปรากฏในพุทธประวัติ อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าความเชื่อเกี่ยวกับข้าว มีมาตั้งแต่ก่อนพุทธกาลแล้วและในปัจจุบันนี้ยังมีความเชื่อที่

ยังคงปฏิบัติกันอยู่ คือพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ

ผลการศึกษาพบว่า ข้าวเป็นพืชหลักและเป็นปัจจัยหลักจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก อนุชีวิตหลากหลายเติบโตขึ้นมาได้ก็เพราะความมหัสจรรย์ในเมล็ดข้าว ข้าวเป็นสัญลักษณ์เป็นหลักฐาน ของการก่อเกิดอารยธรรมของมนุษยชาติ กลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกว่าคนไทยหรือสังคมไทยในปัจจุบันนี้ได้มีการปลูกข้าวมาแล้วไม่ต่ำกว่าห้าพันปี จากการศึกษายังไม่พบหลักฐานที่ชัดเจนว่าผู้ที่บริโภคข้าวเป็นคนแรกคือใคร แต่จากตำนานที่อยู่ในรูปของนิทานหรือเรื่องเล่าต่างๆ เชื่อว่าผู้ที่รู้จักบริโภคข้าวเป็นคนแรกคือพระฤาษีโดยเมื่อพระฤาษีพบข้าวที่งอกขึ้นในป่าไผ่ที่อาศัยเห็นมีลักษณะแปลกจากหญ้าชนิดอื่นๆ จึงเฝ้าสังเกตจนข้าวนั้นออกรวงเป็นเมล็ดสวยงามมีกลิ่นหอม พระฤาษีเกิดความอยากรู้ว่าเมล็ดข้าวจะบริโภคได้หรือไม่ จึงได้ตั้งสมมติฐานตามประสบการณ์ว่า “เมล็ดพืชใดก็ตามที่นกกินได้ มนุษย์ย่อมบริโภคได้” เนื่องจากคนไทยบริโภคข้าวเป็นอาหารหลัก ประเพณี ความเชื่อต่างของคนไทยที่เกี่ยวกับข้าวจึงมีเป็นจำนวนมาก มีทั้งประเพณีความเชื่อที่เป็นพระราชพิธีและประเพณีความเชื่อที่เป็นราษฎร์พิธีเช่นประเพณี

^๑ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๑๑ - ๑๔๐/๘๓ - ๑๐๒.

^๒พระมหาจรรยา สุทธิญาณ, พุทธวิถิ,

(กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ม.ป.ป.), หน้า ๑๓.

จรดพระนังคัลแรกนาขวัญเป็นต้น นอกจากนี้คนไทยยังมีความเชื่อในเรื่องจิตวิญญาณของข้าว การบูชาเพื่อให้ฝนตกถูกต้องตามฤดูกาล เพื่อการผลิตข้าวที่ดีที่เป็นบ่อเกิดของประเพณีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบวงสรวงเทพยดาเพื่อขอฝน เช่น พิธีแห่นางแมว พิธีแห่บั้งไฟ พิธีเลี้ยงผีฝ่ายเป็นต้น

ประเพณีถวายข้าวมธุปายาสของประชาชนอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า ประเพณีถวายข้าวมธุปายาสหรือประเพณีกวนข้าวทิพย์ได้ยึดถือปฏิบัติเป็นประเพณีสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบันในหมู่ของชาวพุทธทั่วไป เพื่อระลึกถึงสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและเหตุการณ์ที่นางสุชาดาได้กวนข้าวทิพย์ในวันขึ้น ๑๔ ค่ำ แล้วนำไปถวายพระพุทธรูปก่อนที่จะตรัสรู้ ๑ วัน โดยถือว่ามีความสำคัญมาก ด้วยเหตุนี้ชาวพุทธจึงพร้อมใจกันกวนข้าวทิพย์ เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา เทิดทูนพระเกียรติคุณด้วยความกตัญญู กตเวทิตาธรรมข้าวทิพย์หรือข้าวมธุปายาสนี้เชื่อกันว่า เมื่อทำครบถ้วนตามพิธีแล้ว จะเป็นสิริมงคลแก่ผู้ทำและผู้บริโภค สมควรที่จะเช่นสรวงเทพารักษ์ ผู้ที่ได้บริโภคข้าวทิพย์แล้ว จะประสบโชคผลต่างๆ นานา ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ

พิบัติ ประสบสิ่งที่เป็นมงคลจากการศึกษาวิจัยพบว่าประเพณีการถวายข้าวมธุปายาสหรือข้าวทิพย์ยังไม่แพร่หลายในอำเภอท่าตูมเพราะมีวัดที่นำประชาชนกวนข้าวทิพย์อยู่ไม่มากประมาณสามวัด จากจำนวนวัดทั้งอำเภอ ความเชื่อและคตินิยมในการถวายข้าวมธุปายาสของประชาชนอำเภอท่าตูมนั้น ได้รับสืบๆ กันมาจากรุ่นสู่รุ่น เป็นความเชื่อในเรื่องของการที่ข้าวมธุปายาสที่เป็นข้าวทิพย์เป็นอาหารที่ควรถวายแก่พระสงฆ์หรือประชาชนทั่วไปเมื่อได้บริโภคแล้วจะทำให้มีโชค ประสบความสำเร็จ

๕. สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษา ประเพณีการถวายข้าวมธุปายาส : กรณีศึกษาอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ทำให้เห็นว่าข้าวที่เรารับประทานกันอยู่ทุกวันนี้ มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ข้าวได้ถูกนำไปแปรรูปได้หลากหลายอย่าง ทั้งเป็นอาหาร เป็นเครื่องดื่ม เป็นสินค้า และเป็นวัตถุแห่งท่านที่ใช้ทำบุญ บำรุงพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ประเพณีการถวายข้าวมธุปายาสหรือข้าวทิพย์นั้นมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยนางสุชาดา เป็นผู้ปรุงถวายเจ้าชายสิทธัตถะ ก่อนที่จะได้ตรัสรู้เป็นพระ

สัมมาสัมพุทธเจ้า ควรที่ชาวพุทธจะได้สืบทอด ประเพณีการถวายข้าวมธุปายาสนี้ให้อยู่สืบไป

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.กรุงเทพมหานคร
: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๓๙.

สมเด็จพระพุทธอาจารย์ พุทธสมมหาเถระ,ตำราคุณลักษณะแมว กวนข้าวทิพย์-พิธีพิธีณศาสตร์,พิมพ์ในงาน
พระราชทานเพลิงศพ ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส,๒๕๐๐.

พระมหาจรรยา สุทธิญาโณ.พุทธวิถี.กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ม.ป.ป.